

AGRICULTURAL DEVELOPMENT OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA IN THE LAST TWO DECADES

TENDINȚE ÎN DEZVOLTAREA AGRICULTURII REPUBLICII MOLDOVA

Eduard HÎRBU², dr., conf. univ.

Abstract: In the post-war period, agriculture was one of the most traditional and important economic activities for the Republic of Moldova. In the 60s and 80s of the last century in agriculture was occupied more than half of the labor resources. Here more than 60% of the value of production was obtained. The disintegration of the former USSR resulted in important structural changes, which led to a constant reduction in the share of agriculture in the results of economic activity.

Key words: Agriculture, dynamics, trends, perspectives

JEL CLASSIFICATION: C10; Q10

1. Introducere

Este firesc faptul că pentru a surprinde tendințele de lungă durată perioada de referință ar trebui să se extindă pe cât de posibil retrospectiv. Cu toate acestea în Republica Moldova există anumite deficiențe în abordarea unor perioade extinse, printre care comparabilitatea teritorială sau cea legată de metodologia diferită de determinare a indicatorilor. În acest sens, deși pentru mulți indicatori sunt disponibile informații începând cu anul 1980, ținând cont de faptul că statisticile oficiale ale Republicii Moldova începând cu anul 1993 consemnează diverse fenomene și procese cu excepția datelor raioanelor din partea stângă a Nistrului și municipiul Bender. În scopul depășirii acestor dificultăți, în marea sa parte a abordărilor care vor urma, perioada de referință va viza perioada începând cu anul 1993.

Diagnosticul privind dezvoltarea agricolă a Republicii Moldova va demara cu abordarea indicatorilor prin care se asigură intrările (indicatori de resurse) în domeniul activităților agricole și cel privind dezvoltarea mediului rural. Astfel, printre indicatorii primari prin care se asigură o dezvoltare extensivă se înscriu suprafețele agricole. Informațiile privind fondul funciar al Republicii Moldova, inclusiv cele cu destinație agricolă, sunt disponibile, în surse deschise, începând cu anul 2001. În RM suprafețele agricole tind să reprezinte aproape 2/3 din suprafața totală a republicii (Figura 1).

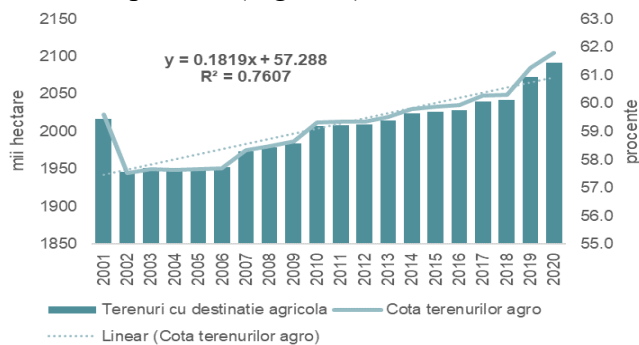

Figura 1. Terenurile cu destinație agricolă din Republica Moldova (2001-2020)

Sursa: BNS al Republicii Moldova

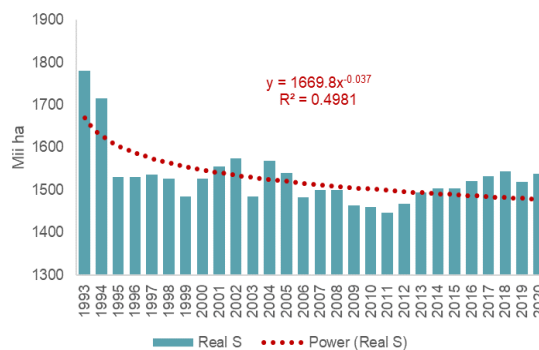

Figura 2. Suprafețele agricole din Republica Moldova (1993-2020)

² E-mail: harbued@ase.md, ASEM

După o reducere semnificativă a ponderii terenurilor agricole, pe fondul recesiunii economice din perioada anilor 90, începând cu anul 2002 și până în prezent, aceasta a urmat un trend pozitiv cu o ascensiune medie anuală de circa 0,18 puncte procentuale.

2. Suprafețele însămânțate și cele de plantații multianuale

Dincolo de dinamica favorabilă enunțată a ponderii suprafețelor agricole, evoluția suprafețelor însămânțate a înregistrat distorsiuni semnificative, în care creșterile au alternat curent cu descreșterile (Figura 2).

Printre cele mai semnificative momente legate de dinamica suprafețelor agricole se referă la reducerea semnificativă cu cca 13,6%, a suprafețelor însămânțate în perioada 1993-2020, în condițiile unei relative stabilități a suprafeței însămânțate cu cereale și leguminoase – boabe (+5,0%) și o creștere importantă a suprafețelor plantate cu culturi tehnice (+75,5%);

În cadrul culturilor tehnice se evidențiază o creștere puternică (de peste 3 ori) a suprafețelor plantate cu floarea soarelui și o reducere semnificativă (de aproximativ 6 ori) a suprafețelor de sfeclă de zahăr (de la 83 mii ha în 1993 la 14 mii ha în 2020). În dinamica specifică pe categorii de culturi agricole pentru perioadă de referință se detașează creșterea celor mai preponderente suprafețe plantate cu culturi tehnice (+75,7%) și cu cereale și leguminoase (+5%).

Tabelul 1. Dinamica suprafeței însămânțata pe culturi agricole (2020/1993)

Culturi agricole	Ritmul (%)
Suprafața însămânțata	-13.6%
Cereale și leguminoase - boabe	5.0%
Culturi tehnice	75.7%
Cartofi, legume și bostănoase	-19.2%
Legume	-56.1%
Plante de nutreț	-89.1%

Sursa: BNS al Republicii Moldova

În structura suprafețelor agricole predomină cu pondere de cca 62,2% cereale și leguminoasele, iar cumulativ cu culturile tehnice acestea dețin peste 90% (92,2%) din suprafețele însămânțate

Tabelul 2. Structura suprafeței însămânțata pe culturi agricole (2020)

	Structura în 2020 (%)	Modificări structurale 2020/1993 (pp)	SLOPE 1993-2020 (pp)
Cereale și leguminoase – boabe	62.2	11.04	0.26
Culturi tehnice	30.0	15.26	0.56
Cartofi, legume și bostănoase	4.5	-4.33	-0.20
Plante de nutreț	3.2	-22.04	-0.62

Sursa: BNS al Republicii Moldova

În aceste condiții cele mai consistente modificări structurale favorabile le revin suprafețelor destinate culturilor tehnice, care în perioada 1993-2020 s-au dublat (+15,3 pp), și celor destinate cerealelor și leguminoaselor (+11,0 pp).

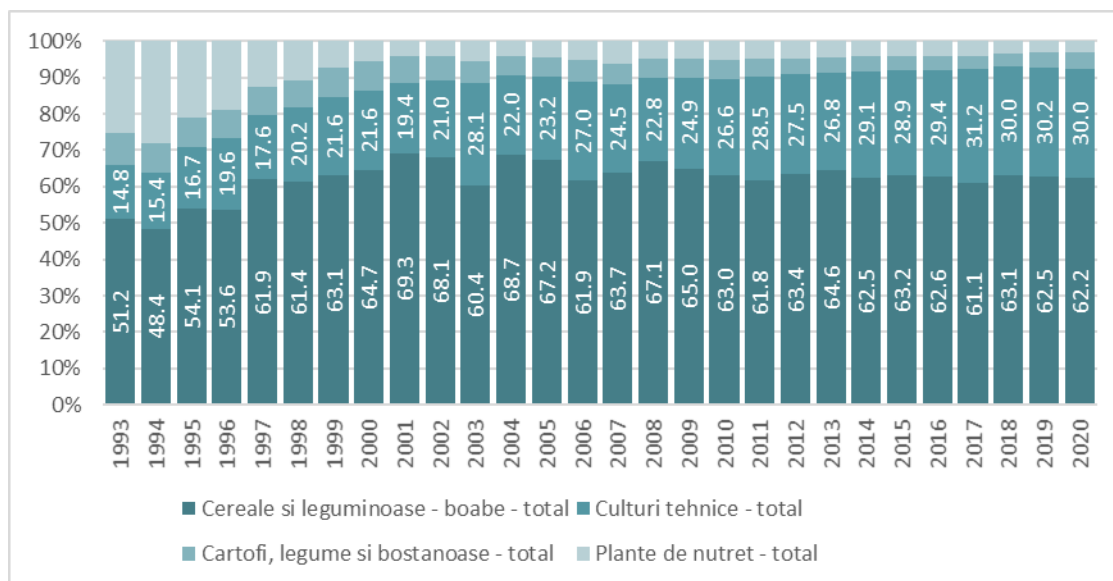

Figura 3. Structura suprafeței însămânțată pe culturi agricole (2020)

Sursa: BNS al Republicii Moldova

Prin urmare, ponderea suprafețelor destinate culturilor tehnice au înregistrat în perioada 1993-2020 o creștere medie anuală de cca 0,56 pp, iar cea însămânțată cu cereale și leguminoase a crescut în medie pe an cu cca 0,26 pp;

În aceeași perioadă, deși dețin ponderi minore, au fost afectate pozițiile structurale ale culturilor de cartofi, legume și bostanoase și a plantelor de nutreț, ponderea cărora în perioada de referință s-a redus de 2 ori (de la 8,8 la 4,5%) și respectiv de 8 ori (de la 25,2% la 3,2%). Prin urmare, dacă se va ține cont de o productivitate aproximativ constantă a plantelor de nutreț, din reducerea masivă a suprafețelor se pot deduce proporțiile degradării domeniului zootehnic din republică;

Dinamica suprafețelor însămânțate în ultimii aproape 30 de ani sugerează o evoluție care poate fi aproximată printr-un model trend putere. Recurgerea la activități de ajustare și extrapolare în baza funcției putere, pe intervale de încredere cu o probabilitate de 95%, ne sugerează o relativă stabilizare a reducerii suprafețelor însămânțate, încât în condițiile evoluției retrospective ne putem aștepta, spre un eventual orizont previzional 2030, la cote ale suprafețelor însămânțate cuprinse între 1385 și 1542 mii ha. În aceste condiții, conform unei variante optimiste, către anul 2030 ne putem aștepta la o pierdere de circa 1% a suprafețelor însămânțate față de prezent, sau -7,62% față de anul inițial al analizei (1993). Conform variantei pesimiste pierderile suprafețelor însămânțate vor reprezenta -1,56% față de situația din prezent și -17% față de anul inițial al analizei (Figura 4).

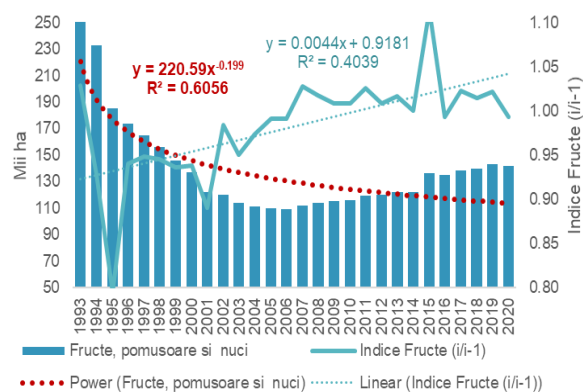
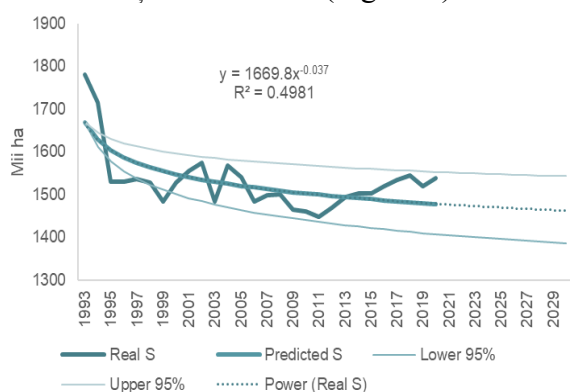

Figura 4. Suprafețele însămânțate din Republica Moldova (1993-2020) și prognoza până în 2030

Figura 5. Suprafețele plantate cu fructe și pomuşoare din Republica Moldova (1993-2020)

Sursa: BNS al Republicii Moldova

În situația descrisă o soluție de recuperare a suprafețelor pierdute ar fi elaborarea și punerea în aplicare a unor politici de valorificare rațională a suprafețelor omise din sistemul agricol (inclusiv prin schimbarea regimului de proprietate) va permite revenirea/ extinderea la cotele anterioare de până la perioada de recesiune.

În perioada de referință, similar suprafețelor însămânțate, au fost afectate de recesiuni substanțiale și suprafețele plantațiilor multianuale. Astfel, printre cele mai importante momente care merită punctate se înscriu:

- În general în perioada 1993-2020 suprafața plantațiilor multianuale s-a redus de cca 1,7 ori, de la 445 mii ha la 263 mii ha (-40,9%);
- Reducerea suprafețelor de plantații multe anuale a fost însoțită de o reducere un pic mai pronunțată, de circa 1,8 ori (-43,4%), a plantațiilor de fructe pomușoare și nuci (fig. 2.5), aceasta fiind alimentată de o reducere masivă aproape a tuturor speciilor de plantații multe anuale, cu excepția plantațiilor de nuci și pomușoare

Tabelul 3. Dinamica suprafețelor pe specii multianuale (2020/1993)

<i>Specii multianuale</i>	<i>Ritmul 2020/1993 (%)</i>
Suprafața - total	-40.9
Fructe, pomușoare și nuci - total	-43.4
..fructe sămânțoase	-60.0
...meri	-45.1
..fructe sămburoase	-48.8
...prune	-29.0
...vișini	-20.0
...piersici	-50.0
..pomușoare	100.0
..nuci	105.9

Sursa: BNS al Republicii Moldova

Singurul lucru îmbucurător este dinamica favorabilă (+27%) a suprafețelor plantațiilor multianuale începând cu anul 2007, aceasta fiind alimentată în marea sa parte de creștere de 7 ori a suprafeței plantațiilor de nuci și respectiv, de 4 ori a plantațiilor de pomușoare;

Dinamica suprafețelor de fructe pomușoare și nuci caracterizată de o descreștere până în anul 2006, urmată de o creștere, poate fi aproximată cu o funcție putere ceea ce ne va permite estimarea evoluției viitoare a acesteia. Astfel, estimarea funcției putere și determinarea intervalelor de încredere pentru aceasta ne sugerează o stabilizare a suprafețelor plantate cu fructe pomușoare și nuci în baza variantei optimiste (fig.2.6), încât spre orizontul 2030 se va ajunge la o suprafață de cca 135 mii hectare -4,7% față de anul 2020), în timp ce varianta pesimistă indică spre orizontul previzional o reducere consistentă a suprafeței până la nivelul de 84 mii hectare (-40,5% față de 2020).

O alternativă mai favorabilă, fundamentată pe creșterea suprafeței înregistrată începând cu anul 2007, sugerează într-o variantă optimistă o suprafață circa 185 mii hectare (+30% față de 2020), în timp ce varianta pesimistă indică spre anul 2030 o creștere a suprafeței până la 155 mii hectare (+10% față de 2020).

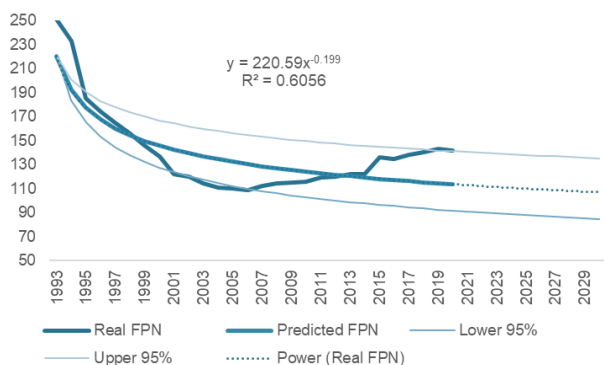

Figura 6. Suprafețelor de fructe pomușoare și nuci din Republica Moldova (1993-2020) și prognoza până în 2030

Sursa: BNS al Republicii Moldova

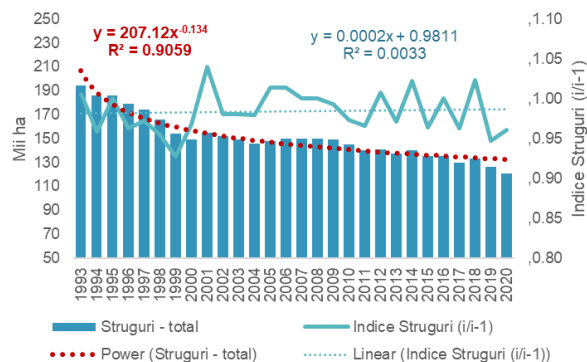

Figura 7. Suprafețelor de struguri din Republica Moldova (1993-2020)

În același timp se face observată o reducere mai temperată a suprafețelor plantate cu struguri (fig.2.6). Astfel, în perioada 1993-2020 suprafețele plantate cu struguri s-au redus de 1,6 ori (-37,6%), inclusiv reducerea soiurilor de masă de 1,5 ori (-32,1%).

În cazul suprafețelor plantate cu struguri se observă o dinamică alternantă, în care creșterile sunt însoțite de descreșteri, cu o tendință medie anuală de circa +0,02%.

În anul 2020 în structura suprafețelor plantațiilor multianuale a predominat cu cca 8 puncte procentuale cultura fructelor, pomușoarelor și nucilor, față de cea a strugurilor (54% la 46%), iar în aproape întreaga perioadă de referință modificările structurale sau manifestat în favoarea plantațiilor de struguri până în anul 2016.

Prin urmare, dinamica suprafețelor plantate cu struguri s-a manifestat în perioada de referință mult mai stabil, cu o descreștere medie anuală de circa 0,13%, fapt care ne va permite elaborarea unor estimări previzionale mai exacte;

Estimările realizate în baza tendințelor retrospective (fig. 2.8) ne permit să determinăm, cu o probabilitate de 95%, un interval de încredere pentru suprafețele plantate cu struguri, cuprins între 117 (-3% față de 2020) și 139 mi hectare (+15% față de 2020).

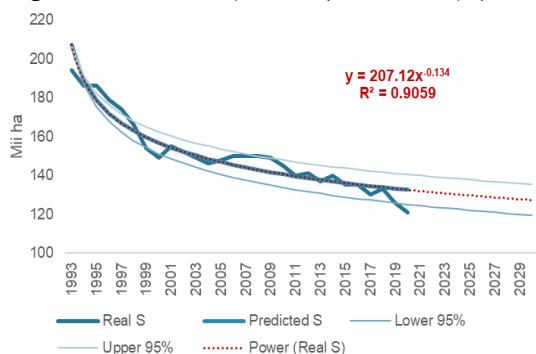

Figura 8. Suprafețele plantate cu struguri (1993-2020) și prognoza până în 2030

Sursa: BNS al Republicii Moldova

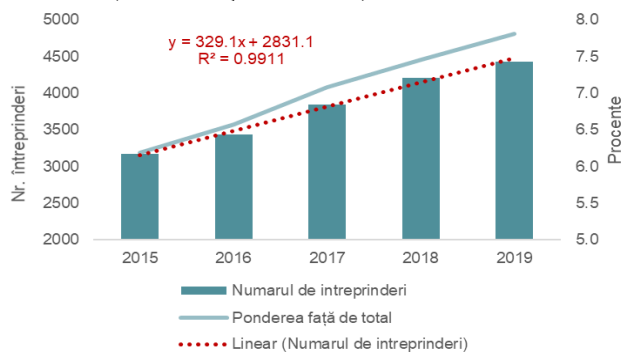

Figura 9. Numărului de întreprinderi agricole (2015-2019)

Extinderea activităților agricole poate fi surprinsă și prin consemnarea numărului de întreprinderi din cu activități agricole. Astfel, în perioada pentru care sunt disponibile date (2015-2019) numărul de întreprinderi din domeniul agricol, la fel ca și ponderea acestora în numărul total de întreprinderi din republică au continuat să crească, dinamica generală fiind caracterizată de ritm de circa +40% și respectiv +1,62 puncte procentuale, în timp ce mediile anuale a acestor indicatori au fost de +329 întreprinderi și +0,5 pp (fig.2.9).

Cu toate că numărul de întreprinderi din domeniul agricol a fost în creștere, pentru aceeași perioadă se poate constata o reducere aproape continuă a numărului mediu de personal angajat în întreprinderile agricole (-705 persoane pe an), deși conform statisticilor oficiale efectivul populației ocupate în domeniul agricol în anul 2018 a fost de 388,6 mii persoane cu o dinamică medie anuală favorabilă de +14,4 mii persoane (2014-2018). La fel, s-a aflat în descreștere și ponderea numărului mediu de personal din întreprinderile agricole raportare față de numărul total de personal din întreprinderile din republica, iar ponderea populației ocupate în domeniul agricol s-a majorat în perioada 2014-2018 cu cca 7 pp.

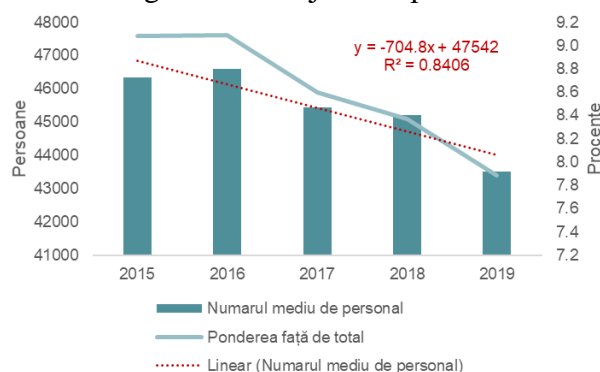

Figura 10. Numărului mediu de personal din întreprinderile agricole (2015-2019)

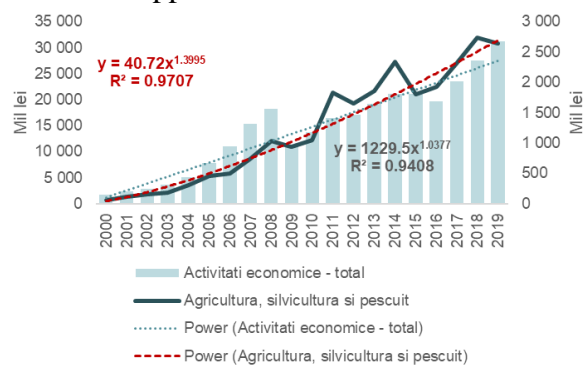

Figura 11. Volumului investițiilor realizate în agricultură (2000-2019)

Sursa: BNS al Republicii Moldova

În aceste împrejurări se poate remarca o opțiune a populației angajate în agricultură în favoarea activităților individuale.

Investițiile reprezintă un element de resurse capabil să impulsioneze într-o măsură mai mare sau mai mică nivelul de dezvoltare. Urmărind dinamica volumului investițiilor realizate în agricultură, în perioada 2000-2019, se poate constata o evoluție apropiată de o exponențială, cu un ritm mediu anual de creștere de circa 1,4%, încât dinamica investițiilor în agricultură a înregistrat ritmuri mai rapide decât cele valabile pentru întreaga economie (Figura 11).

Volumul investițiilor realizate în domeniul agricol corelat cu volumul total al investițiilor poate fi exprimat prin ponderea primului față de total. În acest sens, deși variabilitatea ponderii investițiilor realizate în agricultură față de total este destul de mare, totuși poate fi identificată o tendință generală de creștere a acesteia apropiată de un trend putere, cu o evoluție în creștere dar din ce în ce mai încetinită (Figura 12). La fel, în perioada 2000-2019, poate fi surprinsă modificarea medie anuală a ponderii investițiilor față de total de circa 0,36 puncte procentuale.

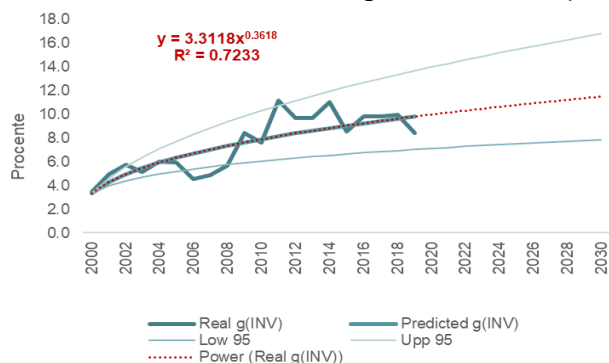

Figura 12. Investițiile din agricultură (2000-2019) și prognoza până în 2030

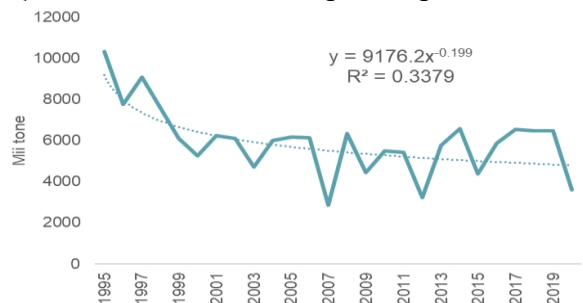

Figura 13. Producția agricolă (1995-2020)

Sursa: BNS al Republicii Moldova

O simplă extrapolare a ritmurilor cu care s-a manifestat ponderea investițiilor, realizate în agricultură, față de volumul total al investițiilor pentru perioada 2000-2019, cu o eventuală estimarea intervalelor de încredere, pentru o probabilitate de 95%, ne relatează o cotă a

investițiilor spre orizontul previzional (2030) de circa 11,5% (varianta de reper), în timp ce cota minimală se plasează la nivelul de 7,8% și cea maximală va urca la nivelul de 16,8%. Prin urmare, în condiții de evoluție constantă a volumului de investiții din republică, și a deflatorului elementelor de investiții ne putem aștepta spre orizontul previzional (2030) la un volum de investiții realizate în agricultură cuprins între 3,4 și 7,3 mld lei (prețuri curente).

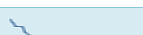
3. Indicatori de rezultate

O primă abordare a indicatorilor prin care se exprimă rezultatele domeniului agricol va presupune tratarea valorilor absolute ale producției agricole și a celor de proveniență zootehnică. Astfel, dinamica generală a diverselor categorii de producție agricolă în perioada 1995-2020 înregistrat evoluții destul de distorsionate, în marea sa majoritate negative. Spre exemplu cea mai importantă categorie de producție, din punct de vedere a ponderii față de total - cerealele și leguminoasele - sa manifestat cu un ritm de dinamica negativ de cca -32,0%, în condițiile unei creșteri medii anuale de 14,7 mii tone, în timp ce producția de legume și cea de plante de nutreț a degradat considerabil atât din punct de vedere al dinamicii generale cât și ca dinamică medie anuală.

Dinamica generală a volumului de producție pe culturi agricole, și tendința medie poate fi surprinsă în diagrama 2.12. Variația puternică oscilatorie, de la an la an, a producției pe grupe mari de culturi agricole, nu ne permite identificarea unor legități stricte de manifestare, deși este evidentă o reducere generală a producției în perioada de referință (1995-2020). De fapt în cazul producției pot fi separate 2 subperioade:

- subperioada 1995-2000 în care s-a redus de aproape 2 ori (de la 10,3 mii tone în 1995 la 5,2 mii tone în 2000) volumul producției de culturi agricole;
- subperioada 2000-2020 caracterizată de fluctuații în jurul cotei de 5590 mii tone, cu valori minimale în anii 2007 și 2012.

Tabelul 4. Volumului producției pe culturi agricole (1993-2020)

Categoriile de produse	Producția (mii tone)		Dinamica	Ritmul 2020/1995	Dinamica medie anuală 1995-2020	Modificările structurale (pp)
	1995	2020				
<i>Cereale și leguminoase</i>	2389	1505		-37.0%	+18.8 mii t	18.8
<i>Culturi tehnice</i>	1945	996		-48.8%	-6.6 mii t	8.9
<i>Cartofi, legume și bost.</i>	3668	985		-73.1%	-69.0 mii t	-8.1
<i>Plante de nutreț</i>	2312	100		-95.7%	-49.6 mii t	-19.6

Sursa: BNS al Republicii Moldova

Profilul ferm al Republicii Moldova în anul 2020 a fost cel de producător de cereale și leguminoase (Figura 14) cu o dinamică în creștere a ponderii acestor culturi de la 23,2% în 1995 până la 42,0% în 2020 (+18,8 pp), în condiții de o creștere medie anuală de cca +0,86 pp, cu ponderea maximală în anul 2019 (54,7%);

Următoarele poziții sunt deținute de culturile tehnice și de cartofi legume și bostănoase acestora în 2020 revenindu-le cote de 27,8% și respectiv 27,5%, cu o creștere de +8,92 pp a ponderii culturilor tehnice și o reducere de -8,10 pp pentru ponderea culturilor de cartofi, legume și bostănoase;

Cea mai mare scădere a înregistrat-o volumul de producție a plantelor de nutreț care s-a micșorat de cca 23 de ori, de la cca 2,3 mil tone în 1995 la cca 100 mii tone spre 2020, iar cota parte a acestei culturi a scăzut cu cca 19,6 pp (de la 22,4% în 1995 la 2,8% în 2020);

Astfel, modificările structurale produse în perioada de referință, surprinse anterior, indică o dinamică ascendentă a cotei primei categorii - cereale și leguminoase – concurentă cu dinamica cotei culturilor tehnice, care de fapt se manifestă relativ stabil în timp, în detrimentul culturilor de cartofi, legume și bostănoase și a plantelor de nutreț (Figura 15).

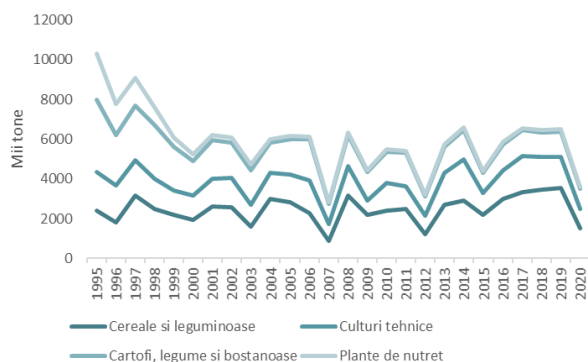

Figura 14. Evoluția culturilor agricole (1995-2020)

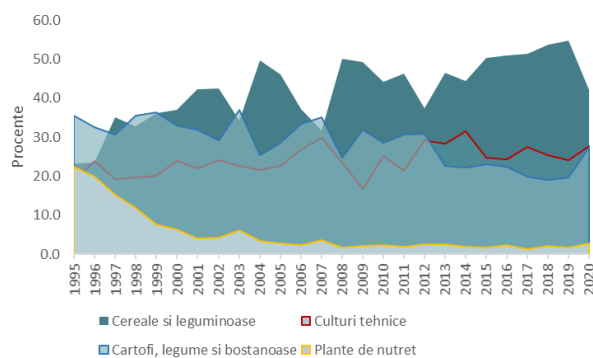

Figura 15. Modificările structurale a producției pe culturi agricole (1995-2020)

Sursa: BNS al Republicii Moldova

Urmărind dinamica indicatorilor de productivitate a culturilor agricole exprimă producția culturilor în corespundere cu suprafețele afectate acestor culturi se poate atesta o fluctuație destul de intensă de la an la an, or manifestarea productivității diverselor culturi nu este una logică și posibil depinde de o serie de factori care nu sunt stăpâniți de producătorii agricoli. Oricum sensul indicatorilor dinamicii pe diverse culturi agricole este aproximativ același, cu excepția amplitudinii acestora (Figura 16).

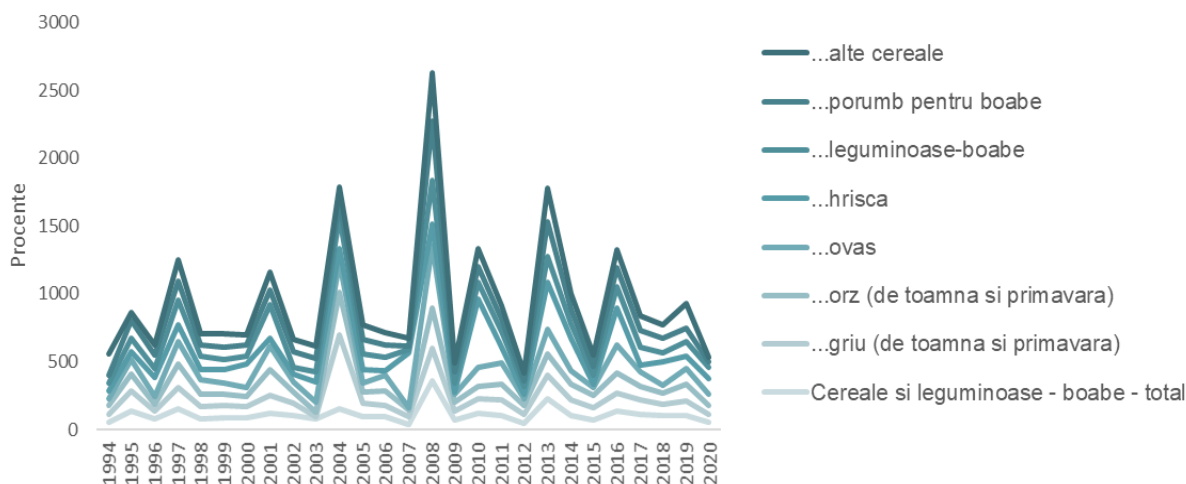

Figura 16. Indicii dinamicii producției pe cereale și leguminoase (1993-2020)

Sursa: BNS al Republicii Moldova

Comparând situațiile productivității culturilor agricole din anul 2020 cele din 1993 în marea majoritate a cazurilor se observă reduceri ale nivelului de productivitate, ceea ar putea să indice asupra caracterului arbitrar al caracterizării dinamicii prin ritmul dinamicii. În acest caz, pentru a surprinde o tendință de lungă durată, o soluție ar fi identificarea parametrilor medii anuali ai dinamicii productivității, exprimați prin coeficienții de regresie liniară pentru perioada 1993-2020.

Cu toate că ritmurile dinamicii pentru 2020 față de 1993, sub incidențe distructive (secetă ++), au înregistrat aproape exhaustiv (cu mici excepții) valori negative, dinamica generală a cerealelor și leguminoaselor pentru perioada 1993-2020 a fost caracterizate de o creștere medie anuală pozitivă (+0,33 pp), printre cele mai favorabile fiind culturile de hrișcă, care au înregistrat o creștere medie anuală de cca 3 pp, ovăs (+0,86 pp) porumbul pentru boabe și altele (Figura 18).

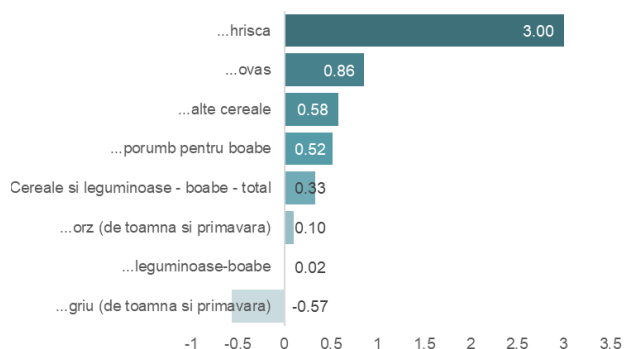

Figura 17. Modificarea medie anuală a producției pe cereale și leguminoase (1993-2020)

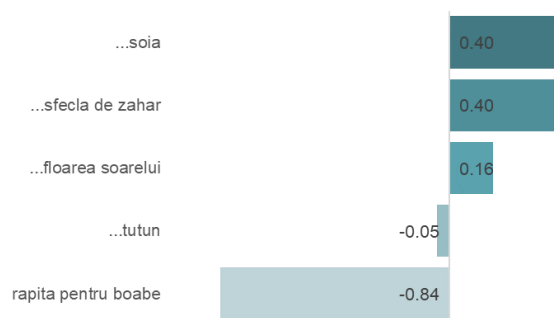

Figura 18. Modificarea medie anuală a ritmurilor dinamicii culturilor tehnice (1993-2020)

Sursa: BNS al Republicii Moldova

În cazul culturilor tehnice dinamica roadei medii a fost favorabilă pentru soia și sfecla de zahăr, în timp ce cele mai afectate au fost rapița și tutunul ritmul mediu anual al căror a fost de -0,84 pp și respectiv -0,05 pp.

În perioada de referință roada medie a cartofilor, legumelor și bostănoaselor a fost caracterizată de o dinamică recesivă în marea parte a culturilor, printre cele mai afectate fiind tomatele (-2 pp pe an) bostanii și ardeii grași cu o reducere medie anuală de cca -1,21 pp (Figura 19).

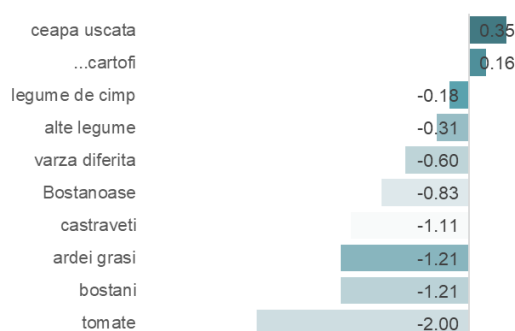

Figura 19. Modificarea medie anuală a roadei cartofilor, legumelor și bostănoaselor (1993-2020)

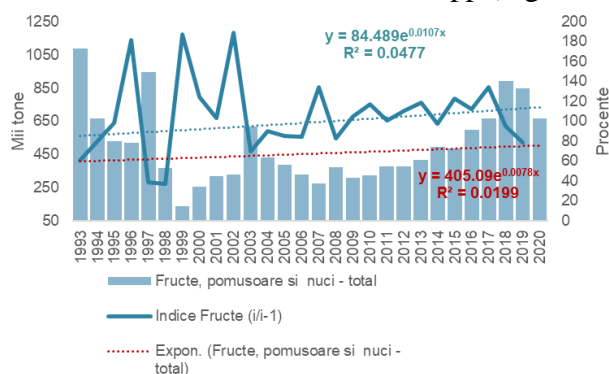

Figura 20. Producția de fructe, pomușoare și nuci în perioada 1993-2020

Sursa: BNS al Republicii Moldova

Fiind mai puțin afectată de factorii climaterici (în special seceta) producția plantațiilor multianuale este caracterizată de o dinamică mai regulată. După o reducere consistentă a producției de fructe, pomușoare și nuci, din perioada 1993-1999, se înregistrează o ascensiune generală (Figura 20), iar indicele mediu cu bază în lanț pentru întreaga perioadă a fost pozitiv cu o ascensiune de cca (+1.07%).

Începând cu anul 1999 în evoluția producției de fructe, pomușoare și nuci poate fi surprinsă o perioadă caracterizată de o dinamică generală favorabilă cu o creștere medie anuală de cca 22.5 mii tone sau +1.05% anual (Figura 21).

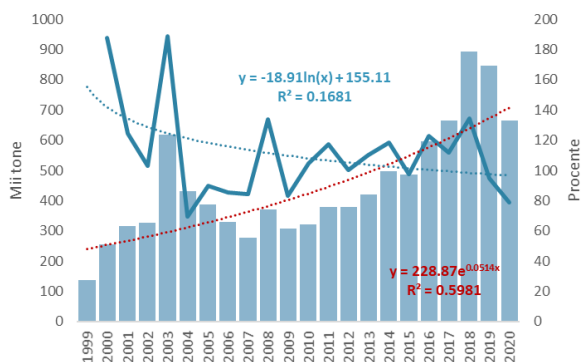

Figura 21. Producția de fructe, pomușoare și nuci în perioada 1999-2020

Sursa: BNS al Republicii Moldova

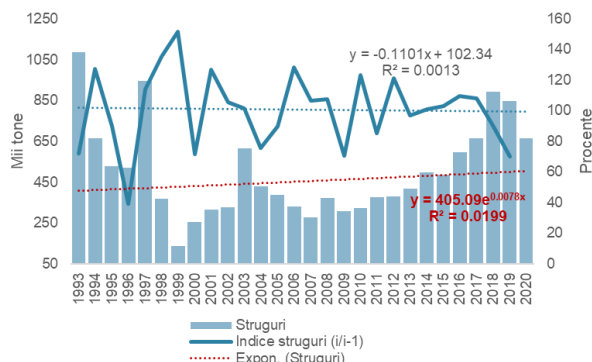

Figura 22. Producția de struguri în perioada 1993-2020

Evoluția producției de struguri este aproximativ similară dinamicii producției de fructe, pomușoare și nuci, cu o descreștere pronunțată până în anul 1999 și o creștere pentru perioada ulterioară. Astfel, pentru întreaga perioadă avem o creștere nesemnificativă de +1,6 mii tone pe an, în condițiile unei dinamici medii anuale încetinite de -0,11 pp (fig. 2.20).

Și în cazul producției de struguri se va insista pe separarea perioadei pentru care se dispune de o dinamică generală pozitivă, cu creșterea medie anuală de cca +22,4 mii tone și dinamica încetinită de cca -1,85 pp (Figura 23).

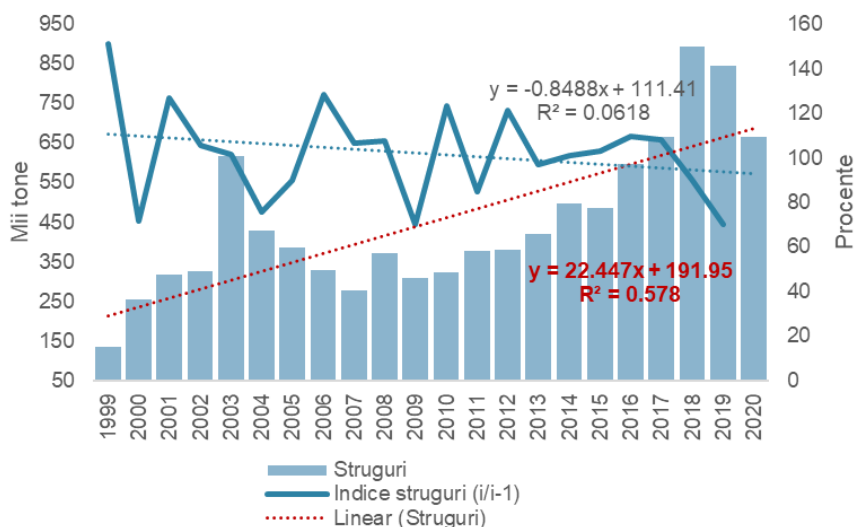

Figura 23. Producția de struguri în perioada 1999-2020

Reducerea generală a suprafeței plantațiilor multianuale însoțită de o relativă stabilitate a volumului fizic al producției pentru perioada 1993-2020 a condus la creșterea productivității atât a fructelor, pomușoarelor și nucilor cât și a strugurilor.

În general productivitatea fructelor pomușoarelor și nucilor a urmat o dinamică aproximativ similară producției cu creșteri alternante cu descreșteri, cu o dinamică generală de +0,9 chintale la hectar, și indici cu bază în lanț destul de accidentați în prima jumătate a perioadei de referință și mai relativ stabili începând cu anul 2004.

A doua subperioadă de evoluție a producției de fructe pomușoare și nuci este caracterizată de o creștere mai pronunțată a acesteia (+2 chintale la hectar pe an), tendința generală a indicilor de dinamică fiind și în acest caz fiind negativă de cca -0,9 pp pe an, încât se asistă la o încetinire a productivității fructelor pomușoarelor și nucilor.

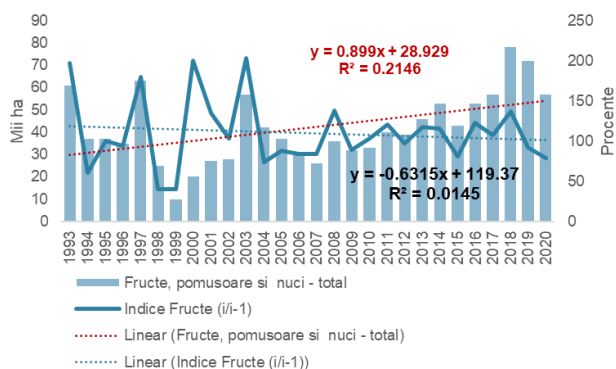

Figura 24. Productivitatea de fructe, pomușoare și nuci în perioada 1993-2020

Sursa: BNS al Republicii Moldova

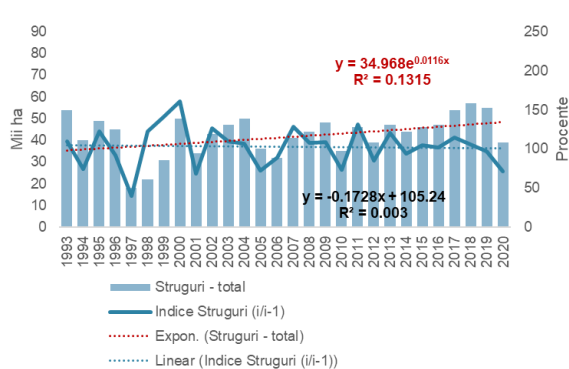

Figura 25. Productivitatea de struguri în perioada 1999-2020

O eventuală estimare prospectivă a nivelului productivității fructelor, pomușoarelor și nucilor pentru următorii 10 ani sugerează o evoluție în creștere pentru toate cele trei variante de evoluție (Figura 26). Astfel, varianta de reper sugerează o creștere a nivelului productivității fructelor, pomușoarelor și nucilor spre orizontul 2030 de cca 83 chintale/ha (+45% față de 2020), în timp ce varianta pesimistă indică o creștere de cca 5,1%, celei optimiste revenindu-i o creștere de cca 86%. De fapt varianta optimistă se apropie de nivelul maximal al productivității (99 chintale/ha), înregistrat în Republica Moldova în anul 1983.

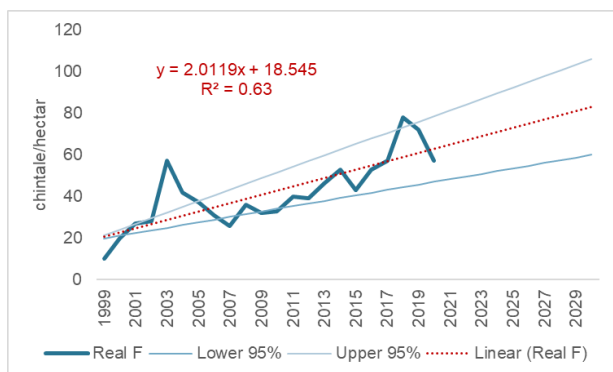

Figura 26. Prospecții ale productivității fructelor, pomușoarelor și nucilor pentru perioada 2020-2030

Sursa: BNS al Republicii Moldova

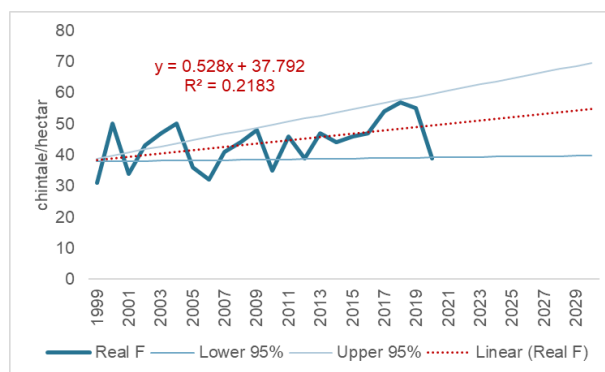

Figura 27. Prospecții ale productivității strugurilor pentru perioada 2020-2030

Productivitatea pentru culturile de struguri descrie pentru perioada 1993-2020 o dinamică mai temperată (Figura 27) cu o tendință generală de creștere de cca +0,4 chintale/ha (1993-2020) și +0,7% (1999-2020). Cu toate acestea tendința generală a indicilor de dinamică a productivității strugurilor este una negativă, ceea ce înseamnă o încetinire a ritmurilor de creștere a productivității.

O extindere a nivelului productivității spre orizontul 2030 indică o creștere (față de nivelul din 2020) în baza variantei minimale de cca 2% (cca 40 chintale/ha), +40% (cca 55 chintale/ha) conform variantei de reper și +79% (cca 70 chintale/ha) conform variantei maximele (Figura 27).

4. Sectorul zootehnic

În perioada pentru care sunt disponibile date comparabile (1993-2020) sectorul zootehnic din Republica Moldova a degradat substanțial prin reducerea considerabilă a efectivului de vite și păsări. Astfel, în perioada de referință numărul total de bovine, porcine, ovine, caprine și cabaline s-a redus de cca 3,7 ori, în condițiile unei reduceri mai accentuate a bovinelor (de 8,9 ori, dintre care vacile de 5,7 ori) și porcinelor (de 4,4 ori).

Tabelul 5. Sectorul zootehnic din Republica Moldova (2021/1993)

	Număr		Dinamica	Structura (%)		Indice (ori)		Indice (%)	slope
	1993	2021		1993	2021	1993/2021	2021/1993		
Animele total	4268.0	1158.6		100.0	100.0	3.7	27.1	-83.3	
Bovine	970.0	108.9		22.7	9.4	8.9	11.2	-23.5	
...Vacii	403.0	71.2		9.4	6.1	5.7	17.7	-11.0	
Porcine	1487.0	339.5		34.8	29.3	4.4	22.8	-24.1	
Ovine	1294.0	474.4		30.3	40.9	2.7	36.7	-26.1	
Caprine	63.0	142.0		1.5	12.3	0.4	225.4	2.7	
Cabaline	51.0	22.6		1.2	2.0	2.3	44.3	-1.3	

Sursa: BNS al Republicii Moldova

Astfel, se asistă și un proces de modificări structurale în favoarea ovinelor (+10,6 pp). dinamica numărului de animale a fost relativ constantă, caracterizată de o funcție putere, cu o reducere medie anuală de cca -0,37%, încât se asistă la o stabilizare atât a numărului de animale cât și a structurii efectivului de animale după categorii.

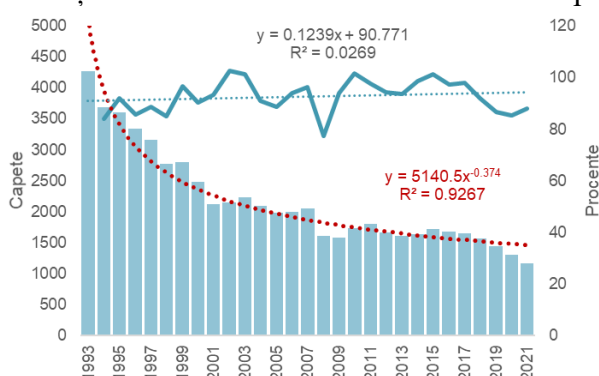

Figura 28. Efectivul de animale în RM în perioada 1993-2021

Sursa: BNS al Republicii Moldova

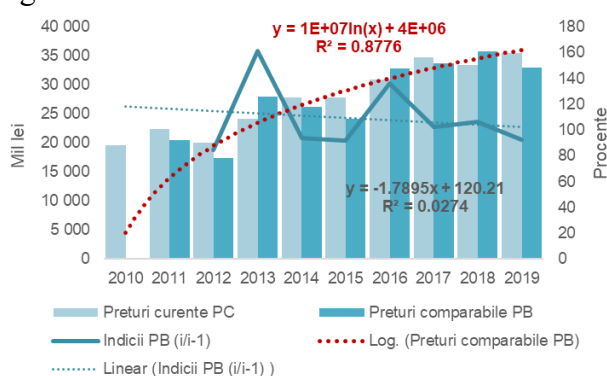

Figura 29. Volumul producției agricole în RM în perioada 2010-2019

5. Volumul producției

Datele privind volumul producției, consemnate în versiunea curentă a SCN, sunt disponibile începând cu anul 2010. În condițiile unei variații uneori accentuate a prețurilor la producția agricolă volumul producție activităților agricole s-a manifestat cu oscilații periodice, determinate de modificarea anului de bază (din cinci în cinci ani), înregistrând o creștere generală apropiată de in model semilogaritm (Figura 29) cu o evoluție în creștere din ce în ce mai încetinită.

În aceste condiții agricultura a deținut în anul 2019 cca 10,3% din volumul total al producției, cu o reducere de cca 2,8 pp față de 2011, și cu o cotă medie pentru perioada de referință de cca 12,2%. Astfel, tendința generală a volumului producției agricole pentru perioada 2011-2019 a fost una negativă cu o reducere medie anuală de cca 0,2 pp.

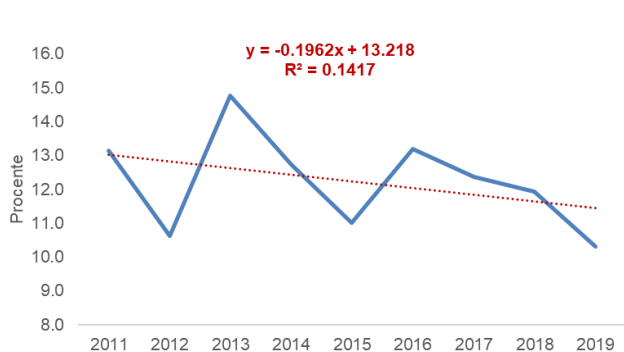

Figura 30. Cota volumului producției agricole în volumul total al producției RM, în perioada 2010-2019

În împrejurările descrise tendințele retrospective ale volumului producției agricole ne sugerează o creștere încetinită a acestuia pentru următorii 10 ani, cu valorile cuprinse între 27,5 MDL (-16,7% față de 2019) și 52,3 MDL (+58,5% față de 2019). Cu toate acestea în condițiile perioadei anterioare, fără intervenții masive în domeniul agricol, volumul producției agricole va tinde spre 2030 să se majoreze cu numai 2,5% față de nivelul din 2019 (Figura 31).

În anul 2019 în Republica Moldova s-a realizat o valoare adăugată brută (VAB) aferentă activităților agricole de cca 19,6 mld MDL (prețuri comparabile), ceea ce a fost de 2,1 ori mai mare decât în 2010, și a reprezentat cca 11,7% (-1,3 pp față de 2010) din VAB totală a Republicii Moldova, plasându-se pe poziția 3, după comerț și industria prelucrătoare. De fapt în marea sa parte a perioadei analizate agricultura este activitatea complementară a industriei prelucrătoare, cu care concurează pentru pozițiile 2 și 3 deși ponderea medie pentru ambele activități în perioada 2010-2019 a fost de 12,9%.

Și în cazul VAB aferente activității agricole dinamica pentru perioada 2010-2019 s-a apropiat de o funcție semilogaritmică care sugerează o creștere medie anuală de cca 12,2 mld MDL.

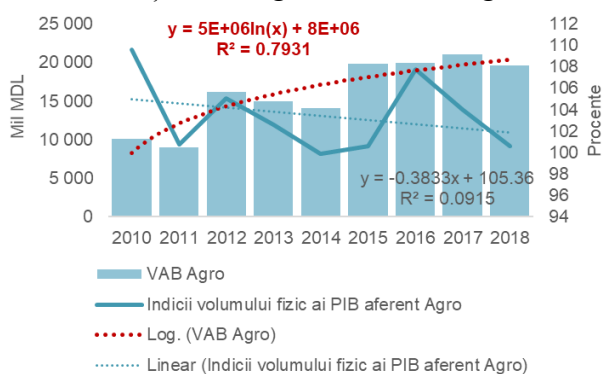

Figura 32. Valoarea adăugată brută a agriculturii în perioada 2010-2019

Sursa: BNS al Republicii Moldova

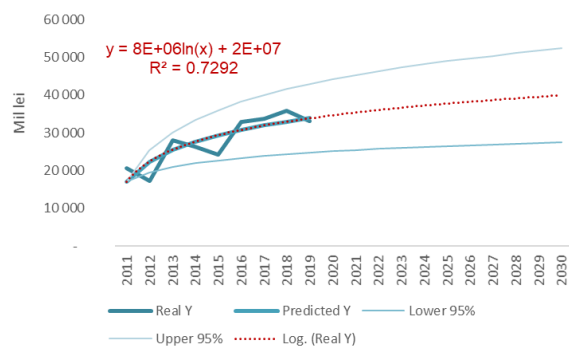

Figura 31. Volumul real și ajustat al producției agricole în RM în perioada 2010-2019, și estimarea lui până în anul 2030

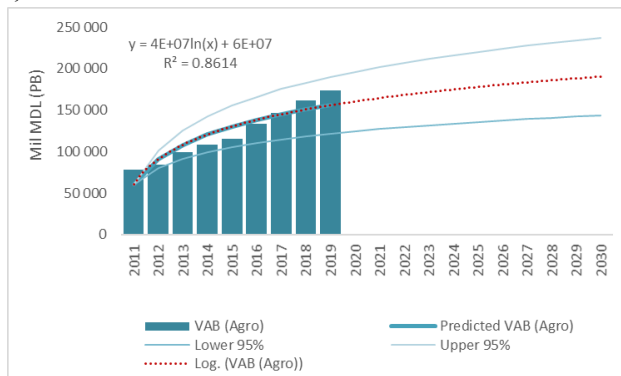

Figura 33. Estimarea prospectivă a VAB din agricultură pentru perioada 2019-2030

Prin urmare, dinamica cu o creștere încetinită a VAB aferente agriculturii identificată pentru perioada retrospectivă va asigura pentru perioada viitoare, cu o certitudine de 95%, limite de variație cuprinse între 144 mld MDL (-17% față de 2019) și 237 mld MDL, ceea ce reprezintă cca +37% față de VAB (AGRO) din 2019 (fig. 2.31).

6. Concluzii

Prin abordările prezentate se fac observate evoluții favorabile a activităților agricole din Republica Moldova până la limita anului 1992, urmată de o degradare considerabilă a indicatorilor privind dezvoltarea agricolă a republicii până la finele anilor 90 ai secolului trecut. Începând cu anul 2020 agricultura din Republica Moldova își recapătă unele traiectorii pozitive, deși modificările structurale produse în perioada de recesiune sugerează o situație orientată spre stabilizare, încât se poate menționa că în prezent se asistă la o nouă structură a activităților economice în care agricultura a coborât cu circa două trepte de pe poziția superioară după marea majoritate a parametrilor dezvoltării.

Referințe

1. <https://statistica.gov.md/category.php?l=ro&idc=129&>
2. <https://www.madrm.gov.md/en/node/161>
3. <https://date.gov.md/ckan/ro/group/2228-agricultura>